

درباره مقابله با شیوع ویروس کرونا (۴)

بررسی مشکلات و چالش‌های آموزش الکترونیکی وزارت آموزش و پرورش

مقدمه

در حال حاضر دامنه شیوع ویروس کرونا تمامی استان‌های کشور را دربرگرفته است. در مواجهه با گسترش ویروس و به‌منظور حفظ سلامت بخش عظیمی از جمعیت کشور، وزارت آموزش و پرورش مشابه سایر کشورها مدارس را تعطیل کرده است. تداوم شرایط موجب خواهد شد تا موضوع جبران عقب‌ماندگی تحصیلی دانش‌آموزان اهمیت بسزایی پیدا کند. بر همین اساس وزارت آموزش و پرورش سازوکارهای متعددی با محوریت «آموزش از راه دور» پیش گرفته است و بیشترین تمرکز این وزارتخانه در وضعیت کنونی ارائه آموزش‌ها از طریق تلویزیون برای دانش‌آموزان است. بنابر ظرفیت‌ها و زیرساخت‌های موجود، سازوکارهای در پیش گرفته شده در عین ارزشمندی با کمبودهای و نقدهای جدی همراه است. گزارش حاضر با هدف اصلاح امور و ارتقای سطح آموزش‌های از راه دور، قصد دارد به بررسی مشکلات و چالش‌های فراوی این نوع آموزش‌ها بپردازد و راهکارهایی را برای بهبود وضعیت ارائه دهد.

ارزیابی کارشناسی

- برخی از دانش‌آموزان از تلفن همراه و فضای مجازی والدینشان استفاده می‌کنند و این درحالی است که والدین شاغل در طول روز در خانه حضور ندارند و همین موضوع دسترسی این دانش‌آموزان به آموزش‌های الکترونیکی ارائه شده در بستر فضای مجازی را محدود می‌کند. مضافاً آنکه برخی دیگر از دانش‌آموزان و اولیاء اساساً دسترسی به فضای مجازی ندارند.

- برنامه‌های آموزشی تلویزیون، ویژه دانش‌آموزان عادی است و دانش‌آموزان با نیازهای ویژه همچون دانش‌آموزان نابینا، کم‌بینا، ناشنوا و کم‌شنوا از این گونه آموزش‌ها بی‌بهره‌اند.

- فشردگی و محدودیت زمانی برنامه‌های آموزشی تلویزیون از دیگر مشکلات آموزش مجازی در رسانه ملی است به نحوی که تنها برخی دروس آن هم در مدت زمانی کوتاه (حدود بیست دقیقه) ارائه می‌شوند.

- رعایت بودجه‌بندی سرفصل‌های درسی در مدارس سراسر کشور یکسان نیست و این عدم همزمانی در سرفصل‌های درسی تا حدی امکان بهره‌مندی دانش‌آموزان مناطق جغرافیایی مختلف را از آموزش‌های تلویزیونی با مشکل مواجه می‌کند و نمی‌توان با پایان اردیبهشت سال تحصیلی را برای همه دانش‌آموزان پایان‌یافته تلقی کرد.

معاونت پژوهش‌های
اجتماعی - فرهنگی
دفتر: آموزش و
فرهنگ

مشخصات گزارش

شماره مسلسل:

۲۷۰۱۶۹۴۳

تاریخ انتشار:

۱۳۹۸/۱۲/۲۴

- فرایند آموزش اعم از ارزشیابی آغازین، ارائه درس، بازخوردگیری و ارزشیابی پایانی است درحالی که آموزش مجازی تلویزیونی که درحال حاضر ارائه می‌شود به ارائه درس محدود می‌شود و رصد تحولات یادگیری و پایش آن صورت نمی‌گیرد، زیرا این نوع از آموزش‌ها، از جنس آموزش‌های الکترونیکی تعاملی نیست، بنابراین نمی‌توان از تحقق هدف یادگیری با اطمینان سخن گفت.
- برنامه‌های آموزش تلویزیونی رسانه ملی در حوزه آموزش و پرورش همه دروس را در بر نمی‌گیرد و عمدتاً شامل دروس پایه می‌شود، برای مثال در دوره ابتدایی تنها به سه درس ریاضی، علوم و فارسی محدود شده است.
- با توجه به ماهیت تلویزیونی آموزش‌های اخیر وزارت آموزش و پرورش و نوع مشارکت دانش‌آموزان در این‌گونه آموزش‌ها، تضمینی برای مشارکت دانش‌آموزان در فرایند آموزش وجود ندارد و نمی‌توان دریافت که چه تعداد از دانش‌آموزان مشارکت دارند و براساس آن قضاوت کرد که نیازی به جبران فرصت‌های از دست‌رفته نیست.
- آموزش تلویزیونی به‌عنوان تقریباً ابتدایی‌ترین شیوه آموزش الکترونیک به‌ویژه با توجه به غلبه آموزش حضوری در نظام آموزش و پرورش ایران و عدم وجود زیرساخت‌های مناسب در این حوزه، نمی‌تواند جایگزین آموزش مدرسه‌ای باشد، بلکه در این شرایط حاد، فقط می‌تواند به‌عنوان مکمل و جبرانگر آموزشی از آن استفاده کرد تا فرایند یاددهی-یادگیری در تعطیلات دچار انقطاع نشود.
- آموزش و توانمندسازی معلمان در حوزه آموزش الکترونیکی یکی از پیش‌شرط‌های آموزش مبتنی بر فناوری و آموزش الکترونیک است. درحالی که وزارت آموزش و پرورش در بحبوحه شیوع ویروس کرونا و تعطیلی مدارس با فراخوانی جهادگونه، فرهنگیان داوطلب ارائه آموزش‌های مجازی را برای تهیه محتوای الکترونیکی دعوت به کار کرده است. این موضوع اگرچه اقدام لازم است، اما انجام دیر موقع آن، نشانگر چند ضعف اساسی است؛ نخست ضعف مدیریت آموزش مجازی در وزارت آموزش و پرورش، دوم ضعف دانشگاه فرهنگیان در تربیت معلمان با توانمندی آموزش مجازی و فناورانه، سوم ضعف آموزش‌های ضمن خدمت معلمان در بهسازی و ارتقای سطح دانش تکنولوژی معلمان و چهارم ضعف وزارت آموزش و پرورش در حوزه زیرساخت‌های مورد نیاز آموزش مجازی همچون تولید محتوای الکترونیکی تعاملی و چندرسانه‌ای.
- در صورت اصرار وزارت آموزش و پرورش بر عدم تغییر در تقویم آموزشی سال تحصیلی، پایان یافتن سال تحصیلی در انتهای اردیبهشت‌ماه و برگزاری امتحانات در خردادماه با توجه به مشکلات عدیده پیش‌گفته در حوزه آموزش مجازی به‌ویژه عدم ارائه مجازی همه دروس و عدم اتمام زمان واقعی آموزش، قطعاً به افت کیفیت آموزشی، زمینه‌سازی برای ورود بخش خصوصی و اشاعه کتاب‌های کمک‌درسی در نظام آموزش و پرورش منجر خواهد شد. ازسوی دیگر، این اصرار و تأکید بر جایگزینی آموزش‌های تلویزیونی به تقویت ایده مشروعیت‌زدایی از نهاد مدرسه (مدرسه‌زدایی) و معلم‌زدایی از فرایند یاددهی - یادگیری می‌انجامد.
- دانشگاه‌ها در شرایط کنونی موضع خود را نسبت جایگزین یا مکمل بودن آموزش‌های آنلاین مشخص نکرده‌اند. این مسئله می‌تواند ضمن ایجاد ابهام در شرایط فعلی موجب سردرگمی دانشجویان، خانواده‌ها و کادر دانشگاهی در شرایط عادی آینده شود.

راهکارها

- وزارت آموزش و پرورش با استفاده از ظرفیت دیگر شبکه‌های رسانه ملی به ویژه شبکه‌های رادیویی (که تاکنون مغفول مانده است) به تولید و ارائه برنامه‌های آموزشی تمامی دروس با در نظر گرفتن همه دانش‌آموزان عادی و دانش‌آموزان با نیازهای ویژه اقدام کند.
- وزارت آموزش و پرورش با توجه به غلبه رویکرد آموزشی بر آموزش‌های تلویزیونی فعلی، از ظرفیت شبکه پویا (نهال) و شبکه امید برای ارائه آموزش‌های تربیتی، پرورشی و مهارت‌های زندگی به‌ویژه برای نوآموزان پیش‌دبستانی و دانش‌آموزان دوره ابتدایی استفاده کند.
- آموزش‌های مجازی ارائه شده نمی‌تواند جایگزین آموزش‌های مدرسه‌ای شود بنابراین فرایند یادگیری و زمان واقعی آموزش محقق نمی‌شود. از این رو سال تحصیلی با مصوبه مجلس (با توجه به محدودیت قانون بازگشایی مدارس در آغاز مهرماه هر سال، مصوب ۱۳۷۶) به‌منظور جبران تعطیلات به‌وجود آمده، تغییر یابد.
- وزارت آموزش و پرورش بسته‌های آموزشی به‌منظور آموزش تولید محتوای الکترونیکی و نحوه ارائه آن برای معلمان در اسرع وقت تهیه و توزیع کند.
- وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات حجم اینترنتی رایگان در اختیار معلمان و دانش‌آموزان قرار دهد تا معلمان بتوانند به آموزش مجازی در بستر شبکه پیام‌رسان‌های داخلی و مجاز اقدام کنند.

